

'LAGERÄLTESTEN'

Door enkele van zijn naaste medewerkers werd hij op grond van dat alles als een ondeugdelijke *Lagerälteste* beschouwd.

Waren er onder die medewerkers die op zijn positie vlasten? Dan werden zij teleurgesteld, want *Lagerältester* na Wilkens werd een gevangene die pas enkele dagen tevoren uit de Cellenbarakken in Amersfoort ingeleverd was: Franciscus Henricus Maria ('Frans') van de Laar. 'Het grootste deel van het *Lager* kon hem vermoorden, een ander deel ging voor hem door het vuur', schreef later een gevangene.¹

Van de Laar, in Weert geboren in juli 1913 (hij was dus, toen hij *Lagerältester* werd, dertig jaar), was voor de handel opgeleid. In '38 raakte hij wegens verduistering een tijdlang in de gevangenis, in '40 kwam hij, na de capitulatie, in contact met een Nederlander die op de zwarte markt in het groot goederen voor de *Wehrmacht* inkocht en in '41 ging hij in diezelfde zwarte groothandel zowel in Nederland als in België goederen inkopen voor het *Ostministerium*. Hij kreeg daartoe op een gegeven moment van de Duitsers de beschikking over f 300 000, liet bijna niets meer van zich horen, werd gearresteerd, door een van Harsters stafleden vrijgelaten, maar begin '43 opnieuw gearresteerd op verzoek van het *Ostministerium* en in de Cellenbarakken opgesloten. Begin '44 kwam bericht uit Berlijn dat van de Laar twee jaar *Schutzhaft* in een Duits concentratiekamp moest doorbrengen. De 'SD'-er die de zaak in Den Haag behandeld had, voelde daar niets voor – van de Laar werd in februari '44 naar het kamp Amersfoort weggevoerd en Berg kreeg opdracht, hem een bevoorrechte positie te geven.² Prompt kreeg hij er de hoogste van alle: *Lagerältester*.

Frans van de Laar is als *Lagerältester* tegen de gevangenen vaak hardhandig opgetreden, heeft sommigen zelfs de 'Kotälla-trap' toegediend (dat alles gaf hem de bijnaam 'de beul van Amersfoort') en heeft ook de vluchtpoging van twee gevangenen verraden, maar daar staat veel tegenover: hij verwijderde de dieven uit de gevangenen-hiërarchie, liet bezwarend materiaal uit de dossiers van illegale werkers wegwerken, nam gevangenen die extra gevaar liepen, in *Kommandos* op waar zij een kans hadden te vluchten, zorgde er voor dat driehonderd gevangenen die voor werk in Duitsland afgekeurd waren, in vrijheid gesteld werden en slaagde er in, in het leven in het kamp meer afwisseling te brengen: hij verwierf o.m. verlof tot het houden van

¹ S. C. van der Steen: 'Verslag' (z.j.), p. 5 (GC). ² Kennelijk gebeurde dat om, als het *Reichssicherheitshauptamt* er achter kwam, waar van de Laar zich bevond, te kunnen zeggen dat hij in Amersfoort onmisbaar was.